

**Gud ånder på øjet,
når det græder**

Gud ånder på øjet, når det græder

– om at miste sit barn ved fødslen

34 min. Danmark, 1991

Manuskript og instruktion: Anne Hjort

Foto: Katia Forbert Petersen

Lyd: Ole Lyd Rasmussen

Klip og mix: Camilla Schyberg

Instruktørassistent: Ali Alwan

Fotografassistent: Mikael Rosenløv

Produktionsassistent og stills: Nathalie Forbert Petersen

Konsulent: Vibeke Herbert

Musik: Shostakovich, Sonate for cello og klaver, op. 40

Medvirkende:

Pia Vieth og Carsten Kressner

En særlig tak til Jesper Gundlach og Helle Plange, Birgitte og Preben Aisen, Ulrik Rasmussen og Birgitte Kjærgaard for deres medvirken i filmen.

Produceret af Mediehuset Svendborg for Statens Filmcentral og LO's Mediepulje med støtte fra Kreditforeningen Danmark, Uno-X-fonden og Pædagogmedhjælperforbundet.

Distribution: Statens Filmcentral.

Video nr. 61-085

Decimal nr. 61.643

Denne pjeces er udgivet af Statens Filmcentral, 1991.

Redaktion: Anne Hjort. Foto: Nathalie Forbert Petersen.

Sats og layout: Andreas Steinmann. Tryk: Haugaard Grafisk.

Gud ånder på øjet, når det græder

For fire år siden havde jeg en veninde, som mistede et barn ved fødslen. Jeg oplevede min egen usikkerhed på, hvad jeg skulle gøre. Komme, skrive, ringe? Jeg oplevede, hvor svært det var for hende, hendes store behov for at snakke om det i lang, lang tid efter og hendes følelse af omverdenens manglende forståelse for hendes sorg og smerte over et barn, hun aldrig havde kendt. Men jeg oplevede også, hvordan hun i løbet af den periode udviklede sig meget, blev stærkere, overvandt nogle svære personlige problemer. Det gjorde mig nysgerrig og jeg fik lyst til at lave en film om emnet. Når jeg talte med folk om det viste det sig, at mange kendte nogen – venner, familie, kolleger – som havde været ude for det. Faktisk sker det herhjemme ved knap 1% af alle fødsler at barnet dør. Det er i øjeblikket omkring 450 om året.

Men der gik et par år før jeg gik i gang med at realisere filmen. Jeg var nemlig også bange. Bange for at beskæftige mig så meget med døden, jeg der aldrig havde set et dødt menneske eller overværet en begravelse. Og jeg var også bange for at trænge mig ind på mennesker med en stor sorg, bange for at jeg rippe op i gamle sår. Gøre dem ondt. Og sådan var det jo slet ikke, viste det sig.

Jeg opdagede, at de forældre jeg snakkede med var meget glade for at tale om deres sorg og det barn de havde mistet. Selvom det var smertefuldt. Og jeg opdagede, at det også var utrolig givende for mig selv.

Jeg har valgt at lave filmen meget enkel. Baseret på forældrenes egne beretninger. Og med en fiktiv historie der uden ord fortæller om et par, hvis barn dør før fødslen. Og at bruge naturbilleder, for at udtrykke det som alle de mennesker jeg talte med gav udtryk for – at de igennem at miste et barn oplevede en større glæde ved naturen og værdsættelse af livet.

Filmens titel: »Gud ånder på øjet, når det græder« er fra Ingemanns salme, »Nu titte til hinanden«. Når man mister et barn stilles man uvægerligt overfor eksistentielle spørgsmål om meningen med livet, religion og tro, man må arbejde med det, som man oplever som meningsløst. Versene udtrykker, at der er lindring i smerten. Lidelsen og sorgen er også en vej til forståelse, til en større livsintensitet og mere kærlighed. Hvis man kan – og tør – lukke op for den og gå igennem den.

Det er mit håb, at denne film kan være en hjælp i denne proces. For de forældre, som har oplevet at miste et barn, for det sundhedspersonale og de præster som skal hjælpe og rådgive dem, og for alle os andre, familie, venner og kolleger, som vil møde dem og som kan hjælpe allermest.

Anne Hjort

Når sorgen bliver synlig

af Anni Schwartz Hansen

Sorgen over at miste et barn ved fødslen var i mange år fuldstændig overset. Tidligere mente man, at den bedste hjælp til forældre, der mistede et barn før, under eller lige efter fødslen, var at skåne dem for at blive konfronteret med, hvad der var sket. Omtale af barnet blev undgået, forældrene kendte ikke barnets køn, så det ikke og deltog ikke i begravelsen. Når mødrene græd, fik de noget beroligende medicin, og de blev opfordret til hurtigt at blive gravide igen. At fædre kunne være kede af det, tænkte man ikke på. De skulle først og fremmest være moderens trøster.

Deres sorg var usynlig.

I 1979 begyndte vi på Odense Sygehus at diskutere, om der var en bedre måde at gribe tingene an på. Vi var blevet inspireret af en svensk sygehuspræst, der havde erfaring for, at forældre, der så deres døde barn, navngav det og deltog ved begravelsen, kom bedre gennem krisen, end de, der ikke gjorde det. En anden svensk undersøgelse viste, at mødre, der havde mistet et barn ved fødslen, havde stor risiko for selv mange år efter at få angstanfald og andre psykiske problemer. De havde desuden stor risiko for at få ægteskabelige problemer.

Blandt personalet var der stor uenighed. Skulle forældre opfordres til at se deres døde børn? Hvad med de misdannede børn, skulle de også se dem? Var det ikke at belaste de hårdt ramte forældre unødigt, at tale begravelse med dem? Ville sorgen ikke blive sværere, hvis de så børnene? For nogle var det en meget provokerende tanke, at forældre skulle se deres døde børn. Det samme kan være tilfældet i dag for dem, der ikke har hørt om det før. Sindene kunne komme i kog, når uenigheden var stor.

Nogle af os begyndte så småt at arbejde ud fra den svenske præsts erfaringer, og vi blev hurtigt overbevist om, at det var den helt rigtige måde at gøre tingene på. Forældrene var overordentlig glade for at se deres børn. De hæftede sig især ved det pæne ved børnene, f.eks. at næsen lignede moderens, og de lange fingre lignede faderens. Det gjaldt også, når børnene var misdannede. De forældre, der selv ordnede begravelsen var meget glade for det. Men omgivelserne fandt det mærkeligt.

Det var svært at forstå, at man kan sørge over et barn, som man ikke har kendt. Det var, som om fødslen ikke havde fundet sted. „Det blev jo ikke til noget“, kunne vennerne sige. „Vi kommer og besøger jer, når I er kommet over det“, sagde familien, og deres læge kunne sige: „Jeg betragter det nærmest som en abort“.

Vi dannede forældregrupper, hvor forældrene mødtes og drøftede mange ting, bl.a. hvad der havde hjulpet dem under fødslen og bagefter. Socialrådgiver og jordemoder deltog i møderne. I grupperne talte vi om forventninger til at få et barn, indvirkninger på parforholdet, seksuelle problemer, omgivelsernes reaktioner, forskelle på mænds og kvinders reaktioner, om søskendes reaktioner, om svære følelser som vrede og skyld, om næste graviditet, og hvad sygehuset kan tilbyde i graviditeten.

Senere blev vi opmærksomme på, at kvinderne havde brug for efterfødselsgymnastik ligesom andre kvinder, der har født. En fysioterapeut kom med i gruppearbejdet, og der blev tilbudt en times gymnastik for mødrene som start på gruppemøderne. Der blev arbejdet ud fra den opfattelse, at sorgen afspejler sig i kroppen, og en del af programmet bestod i afspænding og massage. Det blev meget populært, og snart bad fædrene om lov til at være med. De havde også brug for at arbejde med kroppens spændte muskler. Siden 1984 har det været praksis på Odense Sygehus at tilbyde forældrene at være med i sådan en gymnastik- og samtalegruppe. De fungerer som lukkede grupper, der mødes én gang om ugen, i alt otte gange.

Arbejdet med forældre, der mister et barn ved fødslen, rejste lige fra starten nogle spørgsmål, som var vigtige at få arbejdet med, bl.a. hvorfor er det vigtigt at se det døde barn? Hvorfor gå til begravelse? Hvad betyder et navn? Hvad betyder ritualer for os? Hvad er vigtigt for, at man kan komme igennem en krise? Hvordan kan vi bedst hjælpe forældrene? Svarene fik jeg først og fremmest fra forældrene, men også ved at søge i litteraturen.

Når det er vigtigt for forældre at se deres døde barn, er det ikke alene, fordi de bagefter vil være meget glade for at have set det. Det vigtigste er, at de bliver konfronteret med virkeligheden. Så kan de begynde at forholde sig til den. De skal se, at deres barn virkelig er blevet født, og at det er dødt. Ved at give det navn tydeliggør forældrene både for sig selv og deres omgivelser, at det var et rigtigt barn, deres barn, og navnet rummer deres forventninger og kærlighed.

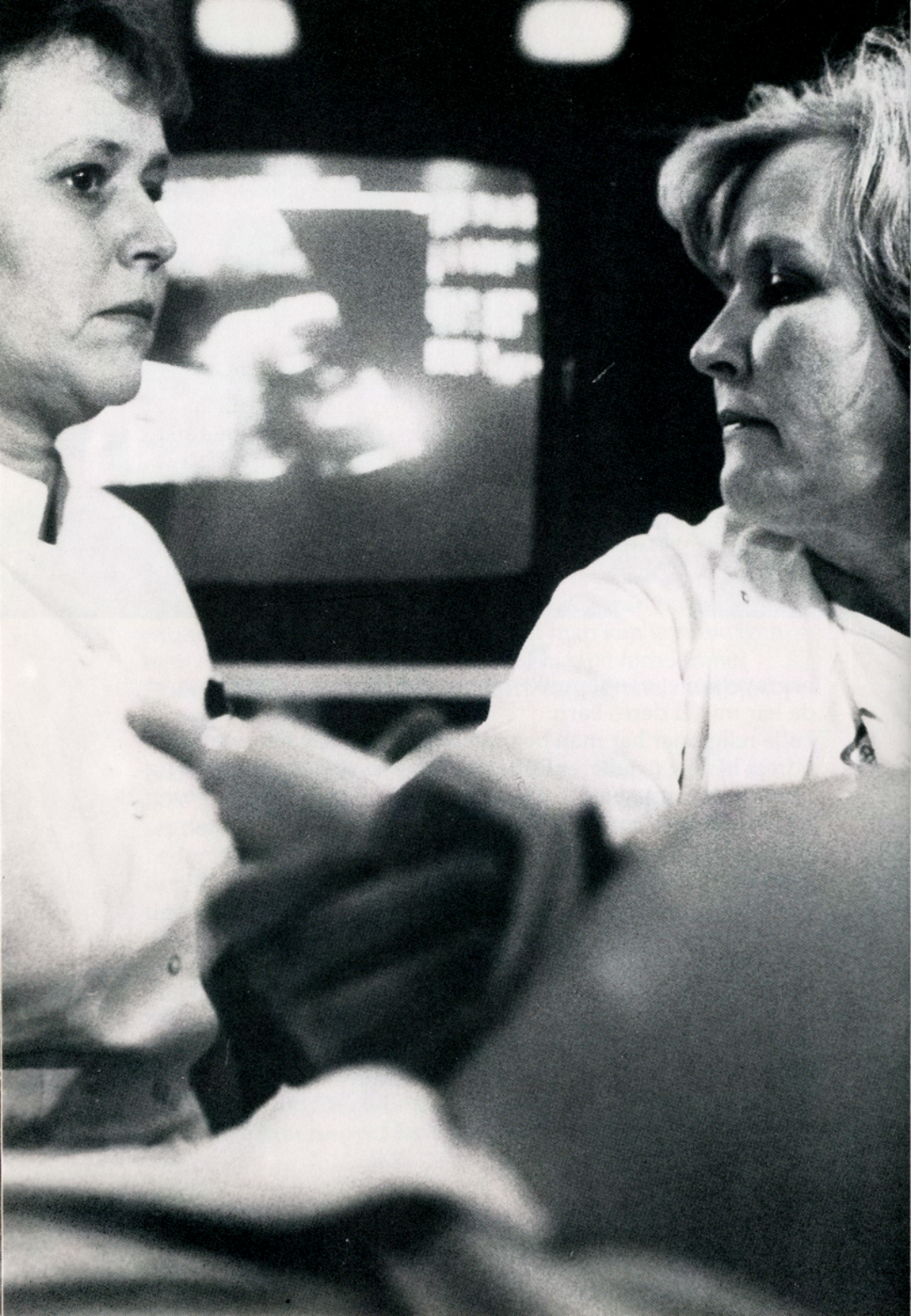
Ved begravelsen markerer forældrene, at barnet var en vigtig person for dem. De har lov til at sørge ligesom andre, der har mistet en nær pårørende. Ved begravelsen tager de afsked med deres barn. En mor sagde: „Jeg gik med til begravelsen for at vise min respekt for det liv, jeg har båret“. Ofte er

begravelsen et vendepunkt, hvor det rigtigt går op for dem, at de har mistet deres barn.

I alle religioner har man begravelsesritualer. De har den funktion at hjælpe de efterladte til at udtrykke sorg, fortvivlelse og angst. Ritualer kan udtrykke det, man ikke kan finde ord for, når man står over for døden.

Da der ikke har været nogen traditioner for, hvordan begravelsen af et spædbarn skal foregå, har forældrene haft mulighed for at sætte deres personlige præg på højtideligheden. Det har været spændende at arbejde med, hvad det er man vil udtrykke ved en begravelse, og hvad der ligger af værdier i vore skikke. En præst spurgte et par: „Skal vi ringe med kirkeklokkerne“, og de kom til at spekulere over, hvorfor man plejer at ringe med klokkerne til en begravelse. De måtte tage stilling til, om omverdenen skulle vide, at de holdt begravelse. Det blev til en samtale om, hvorvidt de ville være åbne eller gemme sig med deres sorg.

Det er således helt fundamentale forhold i tilværelsen, vi har arbejdet med. I andre sammenhænge, f.eks. ved voksnes død, har vi kunnet bruge vore erfaringer. Det har været meget berigende at se, hvor stærke kræfter mennesker har i sig til at klare svære kriser. Og det har lært mig, at det vigtigste for mennesker i krise er, at der er nogen, som vil være sammen med dem og tale om det, der er sket.

En mor siger i filmen »Gud ånder på øjet, når det græder«: „Jeg kan mærke, jeg har givet slip på ham“. At nå dertil er svært, og den hjælp sygehuspersonalet giver lige fra det første svære øjeblik, har stor betydning for, om forældrene når så langt. Den rette støtte kan forebygge mange senere problemer. Vi hører i filmen, hvor svært det var for en kvinde, som ikke fik nogen hjælp, da hun for mange år siden mistede et barn. Men det er også meget vigtigt, at familie, kolleger og andre støtter. Filmen viser nogle af de situationer, forældrene møder i forholdet til omgivelserne. Den kan lægge op til samtale om mange forskellige emner, f.eks. om hvordan møder vi mennesker, der lige har mistet et lille barn. Filmen giver et indblik i forældres sorg, når de mister et lille barn, og den kan være med til at skabe en større forståelse for deres problemer og giver stof til overvejelse over nogle af livets store spørgsmål. Det der før var usynligt, bliver synligt.

Anni Schwartz Hansen er socialrådgiver og har arbejdet på Odense Sygehus fra 1972-89. Hun har skrevet flere bøger om sorg og krise efter at miste et barn ved fødslen. Anni Schwartz Hansen arbejder nu på Kræftens Bekæmpelses Rådgivningscenter i Odense.

Foreningen Forældre og Fødsel

Foreningen Forældre og Fødsels emnegruppe om spædbørnsdød har igennem de senere år gjort et stort arbejde for at hjælpe forældre som har mistet et spædbarn. Gruppen giver rådgivning i den første svære tid og formidler kontakt mellem forældre som har mistet barn. Gruppen har opbygget et net af kontaktførelde, som har været igennem sorgen og som nu ønsker at hjælpe andre i samme situation, dels med personlig rådgivning og dels med støtte til oprettelse af selvhjælpsgrupper.

Foreningen har lagt mange kræfter i at undervise sundhedspersonalet på hospitalerne, præster og andre som kommer i berøring med forældrene, for at sikre at de giver den rigtige rådgivning i starten og opbygger rutiner, så alle ved hvad de kan gøre, når situationen opstår.

Forældre og Fødsels emnegruppe om spædbørnsdød kan kontaktes på tlf: 31 63 37 03.

Adressen er: Dahlénsstræde 6 C, 2820 Gentofte.

Litteratur

Marianne Davidsen-Nielsen & Nini Leick:
Den nødvendige smerte
Munksgaard, 1987.

Anni Schwartz Hansen:
Forældre i krise
Komiteen for Sundhedsoplysning, 1981.
Den usynlige sorg
Reitzel, 1988.
Når sorgen bliver synlig
Reitzel, 1989.

Anne Jacobsen:
Børn og sorg
Clausens bøger, 1988.

Elisabeth Kübler-Ross:
Om børn og døden
Gyldendal, 1988.

Spædbørnsdød – livet har altid ret
Forældre og Fødsel, 1990.
Runes rejse
Forældre og Fødsel, 1985.
Når et spædbarn dør
Forældre og Fødsel, 1990.

Anne Hjort

Født 1954. Uddannet mag. art. i litteraturvidenskab og russisk. Arbejder som informationsmedarbejder. Har instrueret og skrevet manuskript til dokumentarvideoen: **Du er her lige nu**, 1987 sammen med Ali Alwan, informationsvideoerne **Sådan arbejder Arbejdstilsynet**, 1988, **Hvem skal ta' skraldet?** 1990. Har lavet manuskript til kortfilmen **Campingplads**, 1989, sammen med Ali Alwan.

I vil kende dødens hemmelighed.
Men hvorledes skal I finde den,
medmindre I søger den i livets midte?

Uglen, hvis øjne er bestemt for mørket,
kan ikke afsløre lysets mysterium.

Ønsker I virkelig at skue dødens ånd,
da må I åbne hjertet vidt mod livets legeme.
Thi livet og døden er ét,
ligesom floden og havet er ét.

Kahlil Gibran